

GOGA

Ne želi si lahke poti

Brina Svit

Ne želi si lahke poti

vsem junakom te knjige,
dekletom iz Meghalaje
in našim prijateljem krokarjem

Thiruvananthapuram. Ime mesta, kjer sem pravkar pristala ob pol štirih zjutraj. Thiruvananthapuram, ali po starem Trivandrum, je prestolnica Kerale, države na skrajnem jugu Indije. Mlad Indijec, ki me čaka pri izhodu letališča, drži v rokah list papirja z mojim imenom, napisanim na roko. In pod njim, z manjšimi črkami: Ajurmana. Ajurvedski center, kamor sem namenjena, približno trideset kilometrov v notranjost od glavnega mesta.

Ni videti, da bi ga motilo, ker je moral čakati celo uro, če ne več: formalnosti pri vstopu v državo so se vlekly in nedogled, še posebej, ker se nisem postavila v pravo vrsto in sem morala še enkrat v tisto za tujce, ki prvokrat vstopajo v Indijo, da ne govorim o kovčku, ki se je primajal med zadnjimi na tekočem traku. Brke ima, bleščeče bel nasmeh in nekaj hudomušnega v načinu, kako si me ogleduje. Iz rok mi vzame kovček in nahrbtnik in stopi naprej. Vroče je, vlažna vročina brez zraka, kot bi lebdela v zraku, in preveč sem oblečena: v trinajstih urah in pol sem prestopila iz pariške zime v tropsko poletje.

Nameniva se do parkirišča, hodiva ob avtomobilih, se ustaviva pred belo toyoto. Nenadoma začutim, kako se v meni nekaj upre. Kaj se moram res še enkrat uvesti v toyoto, potem ko sem preživela leto in pol z glavnima osebama mojega zadnjega romana, ki sta od začetka do konca zaprta v avtu s tem imenom, in mi je založnik na

koncu zavrnil tekst, ki je bil pomemben zame, bolj kot vsi ostali? Če sem se odločila, da odpotujem v Indijo v ajurvedski center *Ajurmana Dharma*, je tudi zato, da ne bi več mislila na ta neuspeh in poskusila pozdraviti bolečine v hrbtu, ki so se kot za stavo pojavile v istem trenutku.

Potem se hočeš nočeš le usedem na zadnji sedež njegove toyote, ki seveda ni v ničemer podobna tisti iz mojega romana, še posebej s to plastično figurico Ganeše, ki se ziba na armaturni plošči. Oddaljiva se od letališča, se peljeva skozi predmestje, ki bi bilo lahko – razen bujnega tropskega rastlinja – predmestje kateregakoli večjega mesta na svetu. Ko se na najini desni prikaže veliko, moderno poslopje, mi ponosno pove, da je to bolnišnica.

Potem cesta postane ožja, bolj vijugasta, z luknjami v asfaltu, bolj temna in hiše bolj skromne. Pred vsakim ovinkom zahupa in me potem pogleda v vzratnem ogledalu. Ali sem dober šofer, vpraša po nekaj ovinkih, ki jih je speljal, kot da jih ne bi bilo.

Prikimam, čeprav nisem prepričana, da je res treba hupati sredi noči, in še naprej lačno opazujem vse, kar vidim okoli sebe. Že zelo dolgo vadim jogo, znam zapeti mantro v čast slavnemu Patandžaliju in poznam sanskrtsko ime skoraj vseh asan. Vem celo, da je Ganeša s slonjo glavo na človeškem telesu dobrodejno polbožanstvo, ki postavlja na našo pot ovire in jih potem, ko jih ne potrebujemo več, odstrani. A še nikoli nisem bila v Indiji. Zato je zame vse novo: kokosove palme, ki rastejo ob cesti, veliko kokosovih palm – Kerala pomeni dežela kokosa – bananovci, grafiti na zidovih v slavo keralskega

marksističnega komunizma, srp in kladivo ali srp in snop žita, ki jih spremljajo napisi v malajalščini, jeziku te države. Nekaj žensk v živobarvnih sarijih, ki hodijo ob cesti. Moški v mundujih, kosu belega blaga, zavezanim okoli pasu, ki posedajo pred še zaprtimi trgovinicami ali okoli ognja. In potem, na razpotju, veliko stoletno drevo, od katerega vidim le ogromno deblo, pobarvano z modro in rumeno, in korenine, ki se razpredajo daleč naokoli.

Kmalu bova prišla, pravi šofer, ko na razpotju ob drevesu zavije na levo in nadaljuje pot po majhni, neasfaltirani podeželski poti, ki postaja zmeraj bolj temačna in negotova, dokler ne zapeljeva skozi gozd, še bolj temačen, in se ustaviva pred velikim železnim portonom. Tukaj sva, mi reče in me pogleda v vzratnem ogledalu.

Tukaj?

V mojem glasu je čutiti nekaj takega kot nejevero in strah, ko se zazrem v vrata, ki stojijo pred nama. Kot bi bila vrata zapora, pomislim. Ko se končno le odprejo in se povzpneva do Ajurmane na svetem griču Dharmagiri, si seveda ne predstavljam, da bo zgodba, ki se bo začela za temi vrati, tudi zgodba o zatemnitvi neba, tesnobi in ujetosti. Ne želi si lahke poti, pravijo verzi, ki mi jih je v popotnico poslala prijateljica Manca. Želi si lahkega koraka.

Iz postelje strmim v noč, ki postaja dan. Odpočij si, poskusi malo zaspati. Ob osmih boš dobila zajtrk. Potem se boš lahko nastanila in začela svoj prvi dan, mi je rekla Džajašri, upravnica centra, ki me je čakala pred stopnicami. Komaj sem imela dovolj časa, da sem se poslovila od šoferja, ki je prinesel kovček in nahrbtnik do sobe, ki bo v prihodnjih treh tednih moja.

Zaspati? Džajašri me ne pozna. Ne ve, da ima opraviti z nespečnico, ki že težko zdrsne v sen v svoji postelji, kaj šele na ukaz v neznanem okolju na drugem koncu sveta.

A tokrat nimam nič proti temu, da bom ostala budna. Tako bom lahko v miru opazovala, kako se bo rodil moj prvi dan v Indiji. Odprla bom nekaj, česar še ne poznam: živeti z ritmom narave. Začne se z mujezinom, ki pretrga noč ob pol šestih, kot bi zabodel vanjo. Mogočen, poln glas iz bližnjega minareta, ki vabi k prvi jutranji molitvi in pušča v zraku drhtečo, spiritualno sled. V bližini so mesta treh različnih kultov, mi bodo razložili kasneje: mošeja, katoliška cerkev in hinduistični tempelj, ki vsak na svoj način prispevajo h globokemu miru Dharmagirija, kamor so včasih lokalni guruji hodili meditirati.

Nato so na vrsti ptičji kriki. Pravi kriki – ne čebljanje, čivkanje, žgolenje – grleni in trgajoči, bližnji in manj bližnji, kot bi si odgovarjali, se pogovarjali, si izmenjavali

novice z drevesa na drevo. Kot da bi bili oni pravi prebivalci tega posestva.

Sredi njihovega jutranjega pomenkovanja se začne daniti. Plaha, modra in lila svetloba izrisuje vzorce velikih zaves, ki prekrivajo zastekljeno steno in obrise moje sobe. Silhueto nizke mize z velikima usnjenima foteljema, klimatske naprave, podolgovate mize s predalniki, ki lahko služi kot pisalna miza, in stenske omare. In obeh ventilatorjev, ki se vrtita na stropu, kot bi pazila name.

In potem je tu dan. Ni več obrisov. Vse je tukaj, vse je prisotno v tej udobni, prostorni sobi z golimi, belimi stenami, v kateri bom preživela tri tedne, ki jih imam pred sabo. Soba številka 108.

108 kot 108 zrn, nanizanih na vrvico, ki sestavljajo *malo*, meditacijsko verižico? 108 kot 108 pozdravov soncu, ki se jih izvrši na zimski solsticij? 108 kot število, ki simbolizira celoto, od katere 1 predstavlja enoto, 0 praznino in 8 neskončnost? Ali 108 kot enostavno veselje, da sem končno prispela?

A ne mislim ostati v postelji in še naprej strmeti v oba ventilatorja, ki se vrtita pod stropom. Vstanem, da spraznim kovček – nimam veliko v njem, lahno poletno obleko, ki jo lahko operem vsak večer, dve krili, nekaj majic, toaletne zadeve, fotografski aparat, veliki zrcalnorefleksni Nikon, s katerim se nameravam sprehajati po Trivandrumu in ob obali Varkale, kjer sem rezervirala sobo po ajurvedski terapiji, roman Arundhati Roy *Bog malih stvari*, ki se dogaja tukaj, v Kerali, zvezek za zapiske in podlogo za jogo – ga pospravim v veliko omaro nasproti postelje in stopim ven.

Povzpnem se naravnost na vrh vzpetine, od koder se vidi celo posestvo, ki gnezdi sredi tropskega gozda. Nizka stavba barve žgane siene, ki je namenjena za ajurvedske terapije, podolgovata dvorana za jogo z zastekljeno steno, nekaj individualnih bungalovov z verandami, zgrajenih v tradicionalnem slogu, in velika streha, ki pokriva nove, moderne sobe in lahko služi kot terasa. In v prvem planu dolgo enonadstropno poslopje s tremi nizi stopnic, ki vodijo v sobe, med drugim v tisto s številko 108.

Opazujem življenje, ki se začenja prebujati pod mano. Ljudi, ki se vzpenjajo v celodnevno službo v center, v glavnem ženske, ki niso več rosno mlade in živijo v bližnji vasi, *cleaning ladies*, kot jim bomo rekli. Medtem ko so *kitchen ladies*, nekoliko mlajše, že tu in raznašajo termovke tople

vode po sobah: čez dan je treba spiti vsaj osem kozarcev tople zeliščne vode, mi bodo razložili kasneje. Vrtnar, edini moški med vsemi ženskami, je prav tako edini, ki se dela, kot da me ne vidi in se ne nasmehne v pozdrav.

Potem se razgledam okoli sebe. Na griču je majhna jasa, obkrožena s stoletnimi drevesi. Stopim od enega do drugega in naslonim glavo na njihova mogočna debla. Še nikoli nisem videla takih dreves in ne poznam njihovih imen. Ne vem, da sta prva dva z velikimi zunanji koreninami, ki se širijo daleč naokoli, mahagonija. Ne, da sta druga dva ob njiju, prav tako visoka in častitljiva, ki na svojem deblu nosita ogromne, zelene sadove, nange. Niti, da je tale, bolj tenek in gladek, na katerega se bom hodila obešat, da si bom nategnila hrbtenico, kavčukovec. Pač pa čutim, da veje od vsakega izmed njih posebna energija in da so vsi skupaj varuhi modrosti te jase. Kajti če je res nekaj mističnega in zdravilnega na tem griču Dharmagiri, se to lahko nahaja le tu, na tej jasi, ob njihovem vznožju.

In nato odkrijem še nekaj, in to zelo pomembnega: ptiči, ki začenjajo kričati ob prvem svitu, ki se pogovarjajo z drevesa na drevo, kot bi bili tu doma, so krokarji.

Krokarji? Seveda, ti veliki ptiči s krepkim, popolnoma črnim telesom – kljun, oči, kremplji, medtem ko ima perje biserne ali modre odtenke – so lahko samo krokarji. V romanu Arundhati Roy, ki se dogaja 150 km od tu, v Ajemenemu blizu Kotajame, jih je polno.

Odprem računalnik in odtipkam: krokar. Ptič, ki je na slabem glasu, ki že stoletja vzbuja strah in nesrečo. Čeprav je v resnici vesel, radoveden, hudomušen, igriv, komunikativen, zvest – vse življenje živi z istim partnerjem – obdarjen z dobrim spominom in veliko inteligenco. Ena najpametnejših živali, kar jih obstaja, ki so sposobni izdelati orodje in ga uporabljati. Znajo anticipirati, predvideti dogodke na osnovi opazovanja in izkušenj, uganiti, za kaj gre. Organizirajo celo pogrebne rituale.

Vse dneve, ki jih bom preživela tukaj, mi bodo delali družbo. Posedali bodo na drevesu z velikimi listi nasproti moje sobe in opazovali, kaj delam na balkonu. Sem in tja bodo celo prileteli na ograjo, kot bi si hoteli s strokovnim pogledom dražbenega komisarja ogledati situacijo od blizu. Pustili se bodo celo fotografirati in postali del te zgodbe kot vsi tisti, ki jih še ne poznam.

Oh, the crows, bo vzkliknila z nežnostjo v glasu Philippa, stara angleška gospa, ki živi v sobi pod mojim balkonom in jih opazuje s svoje terase. Tako zabavni so, kadar zibaje stopicajo.

– Kako si danes zjutraj? Si se spočila? Si dobila zajtrk? me vpraša majhna ženska z očali in zelo odločnim glasom, ki je pravkar stopila v mojo sobo.

Obrnem se k njej in pokimam: za mano je moj prvi indijski zajtrk, slana palačinka iz riževe moke in zelenjavna juha, kar ni najbolj običajno za nekoga, ki je navajen na jutranjo kavo s kruhom in marmelado.

– Kaj me ne prepoznaš? me vpraša po nekaj trenutkih in na zabaven način zmaje z glavo, kot bi hotela narisati serpentino.

Še naprej strmim vanjo. Ali ni slučajno Džajaštri, tista, ki me je ob petih zjutraj sprejela ob vznožju stopnic in mi ukazala, naj se uležem in zaspim? Samo da je imela ponoči spuščene lase, lepo obleko živih barv in ne te delovne uniforme, bele majice z ovratnikom in udobnih bombažnih hlač.

Kajti danes zjutraj je v službi. Ona je tista, ki skrbi za vsakdanje življenje v Ajurmani. Pripravlja urnik vsakega od nas in vodi veliko knjigo dnevnih terapij, kjer si zapisuje vse, od naše teže do počutja. Pod sabo ima celo ekipo terapevtov, ki jih vsako jutro, preden začnejo z delom, zbere ob jutranji molitvi pred cvetjem in prižgano svečo. Ajurvedska molitev, mi bo razložila nekega dne, ko se jim bom pridružila. Skrbi za to, da se terapije odvijajo v pravem vrstnem redu, in pripravlja utekočinjen ghi in

ricinusovo olje, ki ju je treba piti na tešče, in to pred njo, da lahko preveri, če smo res vse spili, pri čemer nam ponudi košček limone, ki bo popravil slab okus v ustih. Preverja, ali nam obroke postrežejo ob pravi uri in pregleda, če je vse v redu, preden gre spat. Ona je tista, ki bo organizirala izlet na povorko slonov. In prav tako ona bo prihitela v mojo sobo ob desetih zvečer, ko bom poklicala na pomoč, ker se bo po steni nad mano sprehajal velik kuščar. Prasnila bo v smeh. Normalno, saj smo sredi džungle, bo rekla. Povsod naokoli je polno živali. Nič ti ne bo naredil, delal ti bo družbo in ti pohrustal komarje.

Pozorno me meri izza očal. Stara mora biti štirideset, petinštirideset let, ne več. Majhna, energična, učinkovita ženska, ki je očitno navajena ukazovati in držati ljudi na kratko, kar ne pomeni, da se ne zna naglas zasmejati, kadar jo kaj zabava.

– Seveda, ti si me počakala to noč.

– In zdaj ti bom razložila, kakšen bo tvoj prvi dan. Me poslušáš?

Ja, seveda poslušam in jo še naprej opazujem: to je eno izmed mojih najljubših opravil. Sposobna sem bolščati v ljudi, ne da bi se tega sploh zavedala. V pariškem metroju se, kadar le morem, usedem nasproti koga, ki me zanima. Zakaj me pa tako gledate?, se včasih kdo obregne vame. Spomnim se moje mame, ko sem bila majhna in smo šli na kosilo v gostilno. Ne ogleduj si ljudi okoli sebe, mi je zapovedovala s tako strogim glasom kot Džajašri. Glej v svojo juho!

Ko torej malo kasneje zaslišim trkanje na vrata, vem, da je na vrsti prvi obisk treh zdravnic. Morala bi reči: obisk doktor Maje v spremstvu Divje in Parvati. Doktor Maja, kot jo kličejo vsi tukaj – in nikoli samo Maja – *senior doctor*, je glavna avtoriteta v Ajurmani, šefinja. Nič se ne odloči brez nje. Znana zdravnica, velika specialistka ajurvede, ki ima predavanja na univerzi in kliniko v Trivandrumu. Ta ista, ki je v svoji mladosti spremljala velikega zdravilca in učitelja Bahulajema v njegovi skromni bolnišnici v Ajiropari, bližnji vasi s starim drevsom, ki ima pobarvano deblo. Bila je njegova *junior doctor*, kot sta obe mladi ženski, Divja in Parvati, njeni.

Ko vstopijo – najprej doktor Maja, ki ji sledita Divja in Parvati – takoj opazim, da imajo na obrazu maske. Doktor Maja stopi proti meni in me prosi, naj ugasnem klimo in ventilator nad nizko mizo in obema foteljema: ne mara teh naprav.

– No, tako se bolje slišiva, reče, ko ventilator utihne, in se usede na fotelj nasproti mojega.

Kljub temu da vidim samo pol njenega obraza, zlahka uganem, da imam pred sabo lepo, petdesetletno žensko z dolgimi, črnimi lasmi, trdno spetimi na tilniku, z ostrim pogledom in rdečo piko – *bindi* – med obrvmi. Na sebi ima rdeč sari enake barve kot *bindi*. Nekaj kraljevskega veje iz nje, naravna suverenost in avtoriteta, razdalja, ki se je ne sme prestopiti.

– Povedali so mi, da ste pisateljica. Neka vaša prijateljica, pravi in si me začne pozorno ogledovati, a ne na tak način kot jaz njo.

Prikimam in pomislim na Janjo, plesalko in učiteljico tanga iz Ljubljane, ki me je poslala sem, in ne na moje pisanje. Če sem tukaj, pred njo, v sobi številka 108, je to ravno zato, ker nočem več misliti na pisateljevanje. Ali še bolj natančno: nočem se več identificirati s sadovi svojega pisateljevanja. Sem še kaj drugega kot samo moje knjige. Če komu ni všeč moj zadnji roman, če se mu zdi, da je v njem preveč oseb ali da bi ga morala napisati v prvi osebi, kot bi šlo zame in ne za Sabino, glavno junakinjo romana, za avtofikcijo in ne fikcijo, ali obratno, če se mu zdi dober, odlično strukturiran, s spretno naracijo, a da se njegova avtorica žal ne prodaja v dovolj velikih številkah, da bi se splačalo investirati vanjo, kot mi je razložil nek drug založnik, to še ne pomeni konca sveta. Se zgodi, da ti kdo zavrne roman, čeprav je to prvič. Vse se zgodi, celo neuspeh. Moram se naučiti, kako sprejeti to dejstvo, zreti v njegov obraz, ga imenovati s pravim imenom. In ne

pasti v globine obupa in nemoči ter odpreti vrat fizičnim bolečinam mojega telesa, da bi prikriale te – psihične – zavrnitve in razočaranja. Na srečo moja angleščina ni dovolj subtilna, da bi ji to lahko razložila. Poleg tega se sprašujem, če sem sploh pripravljena spregovoriti o tem na ta način. Še posebej z njeno kraljevsko visokostjo, ki gotovo nima pojma, kaj je to neuspeh, dvom, vrtenje v krogu ...

Pač pa ji lahko pokažem izvide hrbtenice, sliki rentgena in magnetne resonance, ki sem ju prinesla s sabo. Dokazi, da moje bolečine niso v celoti psihične, čeprav so se kot po naključju prikazale v zelo pomenljivem trenutku. Naključju, v katerem je ključ.

– Pokažite mi najprej jezik, pravi in se skloni naprej.

Malo počakam, preden izpolnim njen ukaz. Stegnem jezik, si pustim pregledati oči, kožo, lase ... Sprožim proti njej roke, da si lahko ogleda moje nohte, in predvsem da lahko na dolgo posluša moj pulz, in sicer tako, da položi tri prste, kazalec, sredinec in prstanec, na moje levo zapestje. Vem, da je to za ajurvedskega zdravnika zelo zanesljiv in natančen način diagnosticiranja, ki zahteva veliko pozornosti, koncentracije in znanja. Kot bi bral v odprti knjigi, imel dostop do neravnovesja vitalnih energij pacienta pred sabo: za ajurvedo je namreč zdravje najprej vprašanje ravnovesja med tremi osnovnimi energijami, ki so *vata*, *pita* in *kapha*. Ko torej doktor Maja na dolgo posluša val krvi, ki se pretaka skozi mojo radialno arterijo, pomislim, da mi morda niti ni treba česarkoli razlagati. Vse to lahko razbere iz utripa mojega srca.

Potem dvigne glavo proti Divji, ki sedi na moji postelji, in ji začne nekaj narekovati v malajalščini, medtem ko Divja vse skupaj zapisuje v zvezek in prikimava. Neprijeten občutek, ki ga prvič doživim na tak način. Ponavadi sem namreč jaz tista, ki lahko govori v jeziku – slovenščini – ki ga drugi okoli mene ne razumejo.

Šele po branju pulza in navodilih v malajalščini si začne ogledovati rentgenske slike moje hrbtenice. Ali je to pravi trenutek, da ji razložim, da sem se posvetovala s štirimi različnimi kirurgi, ki so me bili vsi po vrsti pripravljani operirati, in da če sem prišla sem, v Ajurmano, je to tudi zato, da bi videla, če se lahko sama vzamem v roke in se izognem težki operaciji? In ji še enkrat povem – čeprav sem ji to že napisala pred svojim prihodom – da bi rada predvsem naredila *pančakarmo*, globoko očiščenje telesa in duha, po katerem mi bo gotovo vse skupaj bolj jasno, no, vsaj upam, da bo tako. Zato sem tukaj. Če je za to, lahko začnem takoj.

Posnetke odloži na mizo pred sabo in me spet pogleda s svojimi ostrimi, prodornimi očmi.

– Najprej se boste odpočili. In začeli z jogo, pravi, kot bi še naprej brala v meni.

– Jogo? Že zelo dolgo se ukvarjam z njo. Če povem po pravici, sem dobra *jogini* ...

Nalašč uporabim besedo v sanskrtu, da bo razumela, da nisem novinka. Dobro vem, kaj je to. Že več kot dvajset let hodim dvakrat na teden na *misore*, kar pomeni prosto vadbo pod nadzorom učitelja, ki bedi nad nami in popravlja naše asane, pri čemer je Misore ime mesta, kjer

je bil doma ustanovitelj *aštange vinjase joge*, Patabhi Jois. Ali samo Patabhi, kot ga ljubeče imenujemo med sabo, tisti, ki smo imeli srečo in čast, da smo ves teden vadili z njim med njegovo zadnjo veliko turnejo po Evropi. Če sem se začela zanimati za ajurvedo, je to tudi zato, ker je tesno povezana z jogo in me je torej čakala na moji poti. Samo da si nisem predstavljala, da bom prišla do nje tako hitro: hotela sem še naprej plesati tango, svojo ljubezen številka ena, in iti vsaj še enkrat v Buenos Aires. Indija lahko počaka, sem si govorila.

– Izvajali boste zelo enostavne vaje in dihali. Veliko ljudi sploh ne zna dihati ...

Saj znam dihati, kaj pa misli. Kadar se kdo tako resno ukvarja z jogo, kot se jaz, se najprej nauči pravilno dihati.

– Govorila bom z Vignešem, našim učiteljem joge, reče in vstane. Vrnila se bom pojutrišnjem. Pokusite se naspati in si odpočiti. In predvsem ostanite tukaj, ne hodite ven z drugimi.

Ne preostane mi drugega, kot da jo spremim do vrat. Hotela sem ji postaviti še nekaj vprašanj. A avdientca je očitno pri koncu in gospa zdravnica z veliko začetnico je z mislimi že drugje. Komaj imam dovolj časa, da jo vprašam, zakaj ona in njeni spremljevalki nosijo maske.

– Ukaz vlade Kerale za vse nas, ki imamo opravka s tujci, pove.

Potem vzame dežnik, ki ji služi kot senčnik, in se s spremstvom visokostno oddalji.

Monica je prva oseba, ki jo spoznam v Ajurmani: prva od vseh tistih, ki so prišli sem kot jaz in ki bodo del te pripovedi. Brazilka, ženska širokega srca, z veliko humorja in vedno pripravljena priskočiti na pomoč. Sicer je pa dolgo delala kot prostovoljka za Združene narode. Ni prvič v Ajurmani in zelo dobro pozna okolico, lahko te bo peljala v bližnje mesto, mi je pisala Janja, plesalka tanga. Ko torej nekdo potrka na moja vrata sredi popoldneva – to je še naprej moj prvi dan in začenjам čutiti utrujenost po potovanju in vseh novih stvareh, ki so se mi zgodile, odkar sem tukaj – je to gotovo ona.

– Živjo, jaz sem Monica.

Visoka, zelo suha ženska z ozkim, dolgim obrazom, iskrivimi očmi, ki odkrije vse zobe in dlesni, ko se nasmeje.

– Vem. Stopi naprej.

– Ne, pojdiva raje ven gledat sončni zahod, predlaga in z dolgim pogledom zaobjame mojo sobo. Soba z najlepšim razgledom. Lansko leto je bila moja, pravi.

Spustiva se po stopnicah, druga za drugo, počasi, previdno, in stopiva naprej do jase na griču, prav tako počasi in previdno: Monica ima namreč zelo slabo ravnotežje in težko hodi. A če se primerja z lanskim letom, ko je hodila s palico, je to čisto nekaj drugega. Ima zelo redko nevrološko bolezen virusnega izvora, ki je bila dolga leta slabo diagnosticirana in še slabše zdravljena. Poskusila

je cel kup nekoristnih terapij, ki so bile ena bolj nevarna od druge, dokler ni nekega dne v Braziliji naletela na ajurvedskega zdravnika, ki ji je rekel, naj gre na jug Indije, v Keralo. A nemogoče je bilo zbrati dovolj časa in denarja za tako oddaljeno zdravljenje. Potem se je za to zadolžilo življenje samo in ji našlo pravo priložnost: zgubila je službo pri Združenih narodih, ki so morali zmanjšati stroške svojih dejavnosti v Braziliji. Potem je bilo treba najti še pravi ajurvedski center, kar prav tako ni bilo enostavno, ajurveda je namreč postala zelo dobičkonosna zadeva v Kerali. Doktor Maja je dolgo oklevala, preden jo je sprejela, in ji predlagala šesttedensko zdravljenje. Tako je prišla sem. In ni ji bilo lahko. Vse je morala obrniti na glavo, začeni s svojim načinom prehrane: konec s sladkorjem, z belo moko, z vsemi *junks*, kot reče svojim razvadam ... Predvsem pa je morala najti zaupanje vase, v svoje telo, v njegovo sposobnost ozdravitve, kot mi bo razložila kasneje, ko se bova usedli in opazovali najin prvi skupni sončni zahod.

A še prej bi mi rada nekaj pokazala, pravi, ko se zlagoma vzpenjava proti jasi na hribu. Ogromne, presenetljive sadeže, ki rastejo na deblu? Ne, niti približno ne, Monica prihaja iz tropske dežele in vsa ta drevesa pozna na pamet: mimogrede mi bo povedala njihova imena. Kar mi hoče pokazati, je točka na vrhu hriba, zaznamovana z opeko v obliki križa.

– Neki Avstrijec, ki je bil tukaj pred tabo, je našel ta prostor in položil to opeko. Nenavaden tip, ki zna čutiti energijo določenega prostora. Po njegovem mnenju je vsa

Ajurmana zelo poseben kraj. A najmočnejše energije so na tej točki. Če se ne počutiš dobro ali če potrebuješ moč, pridi sem, mi svetuje.

Moje novo življenje se zares začne šele naslednje jutro. Ura je šest, mujezin je že poklical k molitvi, začenja se daniti, svit je nežno lila barve, a sonce še ni vzšlo.

S podlogo za jogo se spustim do velike dvorane z zastekljeno steno in zelo lepim reliefom Bude, ki meditira pod drevesom. Vsi so že tukaj: no, vsi, ki so se pripravljene zbuditi ob zori, vsak na svojem mestu, ki ga bo obdržal do konca. Zanimivo, kako se v določenem prostoru zmeraj postavimo na isti prostor: celo na milongah v Buenos Airesu najdem iz leta v leto svoje stare plesalce za isto mizo, na istem stolu.

Namestim se za Monico nedaleč od zastekljene stene in se razgledam okoli sebe, da vidim, kdo je kdo. Monica torej. Tri *Oxford ladies*, med njimi Philippa, najstarejša, ki stanuje v pritličju pod mano in ima kot jaz rada krokarje, in njeni sosedi iz Oxforda, obe zdravnici, ki jima ostaja samo še nekaj dni v Indiji. Martine, njihova francoska prijateljica iz Marseilla, ki je dolgo poučevala francoščino v Oxfordu. Še ena Francozinja, iz Lyona, Dominique, ki je lansko leto prebolela možgansko kap in se počuti še zelo krhko in ranljivo. In Gupi, visok in korpulenten Keralec, ki živi in dela v New Delhiju in je zaradi onesnaženosti zraka postal hud pljučni bolnik. Vsi ostali še spijo.

Tu, v tej podolgovati dvorani z lesenim ostrešjem, kamor bom prihajala vsako jutro, bom začela še z

nečim drugim: s šolo skromnosti. Le da tega še ne vem. Za zdaj se sprašujem, kdo je mladi moški srednje rasti, ki je pravkar prestopil prag, prožen, čvrst, temne polti in črnih las, ki mu silijo na oči. Ime mu je Vigneš, česar si dolgo ne bom zapomnila. Usede se pred Budo, v enak položaj kot on. Reče nam, naj se tudi mi usedemo tako in podrgnemo dlani drugo ob drugo, dolgo in močno, in si ju potem položimo na obraz, na sence, na prsi in na hrbet. In potem to ponovimo še enkrat in še enkrat. Nakar z lepim in močnim glasom zapoje dolgo uvodno mantro v sanskrtu, od katere razumem le Višnu in Šiva. Šele nato se njegova lekcija lahko začne.

Še naprej smo sede, z zravnanimi nogami, ravnim hrbtom, in začnemo obračati stopala zdaj v smeri urnega kazalca, zdaj v nasprotni. In potem naredimo tako z rokami, in z glavo, zdaj v eno smer, zdaj v drugo. Potem vstanemo, se nagnemo na levo, na desno, seveda še naprej z ravnim hrbtom. In potem se dvignemo na prstih in poskušamo obdržati ravnotežje, pri čemer seveda dihamo do pet. In kaj še? Slišim svoj notranji glas, kako godrnja, tudi če moramo izvesti malenkost zahtevnejšo asano, kot je ravnotežje na konicah stopal, ki niti ni asana. Ali bojevnika, enostavno, ali psa z navzgor obrnjeno glavo, osnovno, zelo osnovno. Ali bo to to, njegova joga?

– Vidim, da imaš več izkušenj kot jaz. A učne ure vodim jaz, reče, ko se za hip ustavi ob meni, preden vzame svoje stvari in zapusti dvorano.

Prikimam. Prav ima. On je učitelj in on vodi učno uro. Kako mu je že ime?

Najboljši trenutek dneva je na vrsti po jutranji jogi. Namestim se na balkon in počakam, da mi ena izmed štirih *kitchen ladies* – trudim si zapomniti njihova imena, zlasti najlepše med njimi, Banhu – prinese zajtrk, ki ga pospremi z očarljivim nasmehom, kot bi šlo to skupaj: hrana in nasmeh. Zajtrk in nasmeh, kosilo in nasmeh, večerja in nasmeh. Nasmeh, ki ničesar ne zahteva ali pričakuje v zameno. Nasmeh, ki je sam sebi dovolj, očarljiv, žareč, čudovit. *Nani*. Hvala v malajalščini.

Zjutraj jem na balkonu. Ni še vroče, poleg tega je nad mano pritrjen ventilator, ki istočasno odganja komarje. Z drevesa z velikimi listi me nepremično opazuje krokar. Zdi se mi, da je isti, malo manjši od drugih, zelo črn, zelo zvedav, tisti, ki se sem in tja postavi na ograjo, kot bi hotel preveriti od blizu, kaj se dogaja z mano.

Preden začnem z zajtrkom, si na dolgo ogledujem pladenj pred sabo: velikokrat ga bom celo fotografirala, še posebej zadnje dni. Zelo preprost zajtrk, slan, živih barv. Skodelica riža in še ena z zelenjavo in lečo, ki jo je treba zlititi na riž. Ali pa slani palačinki iz riževe moke, zelo rahli, slastni, s skodelico goste juhe, rumene ali rdeče, v kateri plavajo listi različnih zelišč. Kosilo ne bo bistveno drugačno, samo da bo več skodelic in več zelenjave. In večerja bolj ali manj enaka, riž, leča, zelenjava. Kar se zdi morda monotono, kar celo je, a ne zame, ker uživam v

vseh teh vrstah zelenjave, rastlin in začimb, ki jih ne poznam. Sicer pa nimamo vsi iste diete. Monicina, na primer, ni v ničemer podobna moji. Zrediti se mora in pridobiti moč, zato ji pripravljajo ribe in celo meso. Medtem ko je moja zelo preprosta, skromna in mi popolnoma ustreza. Rečem si celo, da bi se morala hraniti tako: ne potrebujem sladkorja, mesa, mlečnih izdelkov, kave, alkohola ... Ničesar mi ne manjka. Vsaj za zdaj ne.

Ko prazen pladenj odložim pred vrata, spijem prvo skodelico zelenega čaja in odprem računalnik. Na hitro preletim pošto in novice iz sveta, ki niso ravno najboljše. Začetek marca je in virus se začena neobvladovano širiti po severni Italiji. Mala Slovenija zraven nje se sprašuje, ali ne bi zaprla svojih meja. Tudi v Franciji je vedno več okužb, a za zdaj se nihče ne vznemirja zaradi tega, na sporedu so namreč občinske volitve. A vse to se zdi, kljub maskam, ki jih nosijo vse tri zdravnice, zanemarljivo in predvsem oddaljeno.

In še dobro, da je tako. Tako, kot sem hotela: biti daleč od vsega, zelo daleč. Poleg tega nimam časa. Iti moram v *Spa*, na svojo prvo terapijo dneva.

Med pošto sem našla citat v obliki uganke, ki mi jo je neki prijatelj poslal v razvedrilo in razmislek. Prvo v dolgi seriji. Še enkrat jo preberem, preden grem v *Spa*.

Ugani, kdo je to napisal, pravi. *Prišla je pomlad, lepa, prijateljska, brez izdajstev ali neuresničljivih obljub: ena tistih pomladi, ki se je razveselijo tako rastline kot živali. Ta čudoviti letni čas mu je dal novo gorečnost; potrdil ga je v odločitvi, da se odtrga od preteklosti in organizira svoje samotno življenje v pogojih stalnosti in neodvisnosti.*

Potrebujš indic: ruski romanopisec, tvoj najljubši.

Mislím, da se ti ni treba predati. Ali kot rečejo Francozi: dati jezika mačku.

Monica imenuje to nizko poslopje, namenjeno ajurvedskim terapijam, *Spa*, čeprav je v resnici še najbolj podobno templju. Posvetnemu templju, odprtemu na obe strani, s patiom v sredini in svežimi cvetovi, ki plavajo v velikih posodah. Tempelj, pred katerim se je treba sezuti, se usesti na klop z blazinami in svečano počakati, da te pride iskat ena izmed mladih terapevtk: terapevtk za ženske ali eden terapevtov za moške. Ime jim je Madhuri, Andžu, Rani, Niša, Mica, Džuban, Athira, Džaniki ... Kasneje, ko se bomo začeli pogovarjati med sabo – za zdaj poznam samo Monico in visokoraslo, tetovirano Belgijko, ki čaka zraven mene – bomo spraševali drug drugega, kdo je naš najljubši terapevt. To bo kot igra: kdo je tvoja najljubša terapevtka? Vse smo imele svojo najljubšo, tisto, s katero smo se počutile najbolj sproščeno, katere dotik nam je najbolj ustrezal, ne preveč mehek ne preveč čvrst, ali ki je imela kaj, česar druge niso imele, posebno pozornost, ritualno gesto ali način, kako je na koncu položila čudežen prah na naše čelo.

Jaz imam dve: Džaniki in Andžu. Z Džaniki bom odkrila, kaj to sploh je, ajurvedska masaža s toplim oljem ali *abhianga*. Ko pride pome – plaho dekle nizke postave in širokega obraza – stopim za njo do podolgovate sobe, kjer naju čakajo masažna miza, okrogel stol in prižgana sveča z obveznim cvetjem in prav tako obvezni ventilator, ki se vrti na stropu. Reče mi, naj se slečem in mi od zadaj

zaveže neke vrste papirnate tangice. Potem me posadi na okrogel stol, kjer se bo začela *abhianga* z masažo glave in ušes oziroma z gladenjem, potrkavanjem, vlečenjem las in nato trkanjem s pestmi po sredini lobanje, kot bi me nevidno okronala. Potem se z rokami spusti do vratu, ram, nadlakti, podlakti, hrbta ... Vsak centimeter moje kože naolji in pregnete po natančno določenem protokolu.

Šele nato me povabi, naj se uležem na mizo. Zdaj jo lahko opazujem, medtem ko začne vtirati v moje telo toplo olje s širokimi in čvrstimi gibi, sledeč tako imenovanim *marma* točkam, s katerimi se poveča pretok vitalnosti v telesu. Nekaj gorečega, vdanega in posvečenega je čutiti v njej. Resna je in očitno izkušena, čeprav še zelo mlada. Kliče me Mam. Mam, ali lahko položite roke ob telesu? Mam, ali olje ni prevroče? In zdaj, Mam, se bova obrnili na trebuh. Ostanke angleške kolonizacije, ta Ma'am. Danes se v Angliji uporablja ta beseda samo še za kraljico, mi bo pojasnila Philippa.

Bolj svetle polti je kot ostale. Bolj plaha in zadržana. Ima širok kmečki obraz in zelo lepe oči v obliki mandljev. Nekega drugega dne mi bo s svojo zelo preprosto angleščino razložila, da prihaja iz Meghalaje na severovzhodu Indije, ki meji na Bangladeš in Burmo. Majhna, hribovska država z gozdovi in slapovi, ki so jo Angleži imenovali indijska Škotska. Je ena redkih dežel na svetu, kjer vlada matriarhat. To pomeni, da izhajajo iz materinega rodu in da imajo ženske odločilno vlogo tako doma kot v družbi. Njena vas – napisala mi bo v zvezek – se imenuje Šangipung. In njeno pravo ime ni Džaniki, ampak Dasamanki: